

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCAN RƏSSAMLARI

Xülasə: Heydər Əliyev hələ sovet dövründə Azərbaycanda mədəniyyətin maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə xüsusi diqqət yetirirdi. Belə ki, bir çox mədəniyyət mərkəzləri, muzeylər inşa olunurdu. Heydər Əliyev mədəniyyəti xalqın böyük sərvəti hesab edir, mədəni-mənəvi dəyərlərin qorunması, təbliği, yeni estetik düşüncəyə malik əsərlərin yaradılması üçün şərait yaradırdı.

Heydər Əliyevin vaxtilə rəssamlıq təhsili alması sonralar onun fəaliyyətində yüksək yaradıcılıq əzmini, qurub-yaratmaq şövqünü həmişə qüvvətləndirirdi. Azərbaycanın tanınmış sənət adamlarına göstərdiyi diqqət və qayğı, yaradıcı şəxslərlə yaxın dostluq əlaqələri Heydər Əliyevə böyük sənət adamları arasında dərin hörmət və nüfuz qazandırmışdı.

Açar sözlər: Heydər Əliyev, Azərbaycan mədəniyyəti, təsviri sənət, rəsm, rəssamlıq

Azərbaycan mədəniyyət xadimləri üçün yubileylərin keçirilməsi, ev muzeylərinin təşkili, əsərlərinin hazırlanması, dünya dillərinə tərcümə olunub yayılması üçün Heydər Əliyevin gördüyü tədbirlər neçə-neçə tədqiqatların mövzusu ola bilər. Təsviri sənətimiz, heykəltəraşlıq və rəssamlığımız, xalça sənətimiz bugünkü inkişafında onun dəyərli ideyalarından bəhrələnib. Ulu öndər çıxışları zamanı söyləyirdi: “Milli dövlətçilik dəyərlərinin əsasını sağlam düşüncəli mədəniyyət təşkil edir. Sabahkı uğurlara yeganə təminat isə sağlam cəmiyyət quruculuğuna diqqət artırmaq, köklü mənəvi dəyərləri yeni nəsə və bütün cəmiyyətə daha dərinlən və əzmlə aşılamaqdır”.

Heydər Əliyev hələ sovet dövründə Azərbaycanda mədəniyyətin maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə xüsusi diqqət yetirirdi. Belə ki, bir çox mədəniyyət mərkəzləri, muzeylər inşa olunurdu. Heydər Əliyev mədəniyyəti xalqın böyük sərvəti hesab edir, mədəni-mənəvi dəyərlərin qorunması, təbliği, yeni estetik düşüncəyə malik əsərlərin yaradılması üçün şərait yaradırdı. Heydər Əliyevin vaxtilə rəssamlıq təhsili alması sonralar onun fəaliyyətində yüksək yaradıcılıq əzmini, qurub-yaratmaq şövqünü həmişə qüvvətləndirirdi. Azərbaycanın tanınmış sənət adamlarına göstərdiyi diqqət və qayğı, yaradıcı şəxslərlə yaxın dostluq əlaqələri Heydər Əliyevə böyük sənət adamları arasında dərin hörmət və nüfuz qazandırmışdı.

Ulu öndərin portretini yaratmış fırça ustaları içərisində dünya şöhrətli rəssamımız Tahir Salahovun xüsusi yeri var. Sənətkarın ulu öndər təsvir olunan, yağlı boya ilə işlənmiş iki portret əsəri daha məşhurdur. Hər iki əsər rəssamın yaradıcılığına xas olan canlı, emosional üslub tərzinə, yüksək peşəkarlığa, zəngin, kontrastlı kolorit həllinə malikdir. Heydər Əliyev yaşadığı dövrün siyasi durumundan asılı olmayaraq, Azərbaycan incəsənətinin, bütövlükdə mədəniyyətimizin rifahı naminə səmərəli işlər həyata keçirib. Dahi siyasətçi Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına töhfə verən sənətkarların həmişə qayğısına qalıb. Təsədüfi deyil ki, respublikamızın ayrı-ayrı yerlərində Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin heykəllərinin qoyulması Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövrünə aiddir.

Akademik İsa Həbibbəylinin sözləri ilə desək, “Heydər Əliyev yaşadığı dövrün siyasi quruluşunun sərt qadağalarına baxmayaraq Azərbaycan anlayışına geniş müstəvidə baxışlar sistemi formalaşdırmışdır” [2, s.16]. Ümummilli lider özü də bu barədə qeyd edirdi ki, “Mənim işlədiyim həmin illərdə milli mədəniyyətimizə, tariximizə aid olan bir çox tədbirlərin həyata keçirilməsinə Moskvanın qadağalarını, hətta müqavimətini hiss etmişdik” [3 s.17].

Heydər Əliyev heç vaxt rəssamları zamanın sərt sınağa çəkməsinə imkan verməyib. Ulu öndər rəssamlar üçün Prezident təqaüdü təyin etmişdi. Rəssamların əsərlərin satın alınmasına görə

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

müəyyən olunmuş qonorarların həcmi artırılmış, yaradıcılıq ezamiyyətləri, xarici ölkələrdə sərgilərin sayının çoxalmasına görə göstərişlərini vermişdir. Bir sözlə, təsviri sənət sahəsində çalışanlara yönəli imzalanan hər bir qərar və sərəncamlar bütünlükdə Azərbaycan incəsənətinin yaşamasına, daha da inkişafına və beynəlxalq təbliğinə köklənmişdi.

Rəssamların yeni nəslinin yetişməsi həmişə ölkə başçısının diqqət mərkəzində olan məsələlərdən idi. Bakıda Rəssamlıq Kolleci və Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti mövcud olsa da o, uzun illər idi ki, ali təhsil ocağının açılmasını arzulayırdı. Nəhayət, bu istəyini 2000-ci ildə gerçəkləşdirə bildi. Həmin ildən fəaliyyətə başlayan Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası ötən bu müddətdə yetişdirdiyi istedadlı tələbələrlə yaradıcı nəsillər arasında mənəvi körpünün artıq arzulanan səviyyədə möhkəmləndirildiyini nümayiş etdirməkdədir.

Heydər Əliyev yaradıcı adamların Azərbaycan incəsənətinə verdiyi bədii töhfələri dəyərləndirməyi də önəmli hesab edirdi. Onun ölkəyə rəhbərlik etdiyi müddətdə yüzlərlə fırça və tişə ustası fəxri adların daşıyıcısı olmuş, onlarla yaradıcı isə Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Sənətkarların milli mədəniyyətimizin inkişafı naminə göstərdiyi xidmətlər də Heydər Əliyevin nəzərindən qaçmamış və onların xatirəsi layiqincə əbədləşdirilmişdir. Bu gün Bakının və digər yaşayış məntəqələrinin küçələri Sultan Məhəmməd, Ə.Əzimzadə, S.Bəhlulzadə, K.Kazımzadə, T.Şıxəliyev, S.Salamzadə və b. sənətkarların adını daşıyır. Onların yaşadıkları binaları xatirə lövhələri bəzəyir. Paytaxtda və Əmircan qəsəbəsində Ə.Əzimzadə və Bəhlulzadənin abidlərinin ucaldılması və ev-muzeylərinin təşkili də bu görkəmli sənətkarların xatirəsinə hörmətin nümunəsidir.

Ulu Öndərin 1994-cü ildə dünya şöhrətli xalq rəssamı Səttar Bəhlulzadənin anadan olmasının 85 illiyinə həsr edilmiş təntənəli yubileyinin keçirilməsi ilə bağlı imzaladığı sərəncam onun rəssamlara olan diqqət və qayğısını bir daha göstərirdi. Görkəmli fırça ustasının yaradıcılıq yolunu gözəl təhlil edən H.Əliyev sonda demişdi: “Biz Səttar Bəhlulzadənin yubileyini qeyd edərkən bütün incəsənət xadimlərinə, rəssamlarımıza öz hörmət və ehtiramımızı göstəririk. Mən bu gün böyük ictimaiyyət hissi ilə deyə bilərəm ki, XX əsrdə Azərbaycan rəssamlıq məktəbi, Azərbaycan rəssamları dünya miqyasında görkəmli yer tutmuşlar. Bunu bütün dünya rəssamlarının işləri ilə tanış olan bir adam kimi, onlarla müqayisə edərək tam əsaslı deyə bilərəm. Biz bununla fəxr edirik. Bütün rəssamlarımızın əsərlərinə qayğı ilə yanaşmalıyıq və gözəl əsərlər yaratmalarına şərait təmin etməliyik” [1, s.3].

Müasir Azərbaycanın yaradıcısı olan Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasətində cəmiyyət həyatının bütün sahələri nəzərə alınsa da, ulu öndər ölkədə təsviri incəsənətin inkişaf etdirilməsi işinə xüsusi diqqət yetirmiş, istər 1970-1982-ci illərdə, istərsə də 1993-cü ildən sonra təsviri incəsənətə qayğını dövlətçilikdə prioritet səviyyəyə qaldırmışdır. O, ölkə rəssamlarının, heykəltəraşlarının daha ciddi uğurlara imza atmaları üçün dövlət səviyyəsində hər cür şəraitin yaradılmasını vacib və gərəkli bilirdi. Azərbaycan mədəniyyətinin, incəsənətinin bilicisi olan Heydər Əliyev ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə daim rəssamların, heykəltəraşların, memarların yaradıcılığını yüksək qiymətləndirib. Tahir Salahov, Mikayıl Abdullayev, Toğrul Nərimanbəyov, Maral Rəhmanzadə, Ömər Eldarov, Lətif Kərimov, Kamil Əliyev kimi yaradıcı insanlarla söhbətlərində o, Azərbaycan təsviri incəsənətinin real vəziyyəti və gələcək inkişaf perspektivlərinə dair konkret müddəalar irəli sürmüşdür. Dahi rəhbər Heydər Əliyev bütün həyatı boyu Azərbaycan mədəniyyətinin, o cümlədən Azərbaycan təsviri incəsənətinin ən fədakar təbliğatçısı missiyasını sehvə-sehvə həyata keçirmişdir. Ulu Öndərin şəxsi və rəsmi təşəbbüsü ilə Tahir Salahova hələ 1973-cü ildə vaxtilə sovetlərin ən üstün mükafatlarından biri olan SSRİ Xalq rəssamı fəxri adı verilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın bütün dünyaya tanınması işində görkəmli rəssamların, memarların, heykəltəraşların əsərlərini mühüm vasitə kimi dəyərləndirmişdir. Heydər Əliyev Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı naminə sənət adamlarının yaradıcılıq əlaqələrinin genişləndirilməsinə xüsusi önəm vermişdir. Təsədüfi deyildir ki, SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının 1981-ci il tarixli qurultayı Bakıda keçirilmişdir. Qurultayda çıxış edən Heydər Əliyev Azərbaycan rəssamı qarşısında dövlətçiliyə, xalqa, ölkəyə xidmət baxımından ciddi vəzifələr qoymuşdur. Həmçinin o, mədəniyyət sahəsində yüksək ixtisaslı kadr potensialının formalaşdırılması məsələsinə

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

də xüsusi diqqət yetirmişdir. Faktıdır ki, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası 2000-ci ildə məhz dahi rəhbərin təşəbbüsü və dəstəyi ilə fəaliyyətə başlamışdır.

1973-cü ildə Səttar Bəhlulzadə əsərinə Dövlət mükafatı verməklə Heydər Əliyev Azərbaycan sənət adamının daim dövlət qayğısı ilə əhatə olunacağını elan edirdi. Bu gün fəxrlə deyə bilərik ki, dünya rəssamlığı və heykəltəraşlığının ən qiymətli sənət inciləri sırasında Ulu Öndərə həsr olunmuş nümunələr fəxri mövqə tutmaqdadır.

Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində Naxçıvan rəssamlığı, memarlığı və heykəltəraşlığı sözün həqiqi mənasında, özünün intibah dövrünü yaşamışdır. 1971-ci ildə Naxçıvan Rəssamlar Təşkilatı məhz dahi rəhbərin təşəbbüsü və sərəncamı ilə yaradılmışdır. Məhz həmin dövrdə bölgədə Mikayıl Abdullayevin, Maral Rəhmanzadənin, Elmira Şahtaxtının, Rəcəb Rəcəbovun, Şəmil Mustafayevin, Sabir Qədimovun yaradıcılıq sərgiləri keçirilmiş, muxtar respublikanın mədəni həyatında yeni bir mərhələnin əsası qoyulmuşdur.

Belə ki, təsviri sənət ustalarımızın beynəlxalq miqyasda tanınmalarına – onların yaratdıqları gözəl sənət nümunələri ilə yanaşı, doğma Azərbaycanımıza Heydər Əliyev kimi sənətə və sənətkara dəyər verən görkəmli bir şəxsiyyətin rəhbərlik etməsi zəmin yaradıb. Odur ki, onun vaxtilə gördüyü bütün xeyirxah işlər incəsənətimizin inkişafına, bütünlükdə isə Azərbaycanımızın tanınmasına və təbliğinə xidmət etdiyi üçün o, zaman-zaman xatırlanacaq, heç vaxt yaddan çıxmayacaqdır. Onun milli mədəniyyət tariximizə saldıqları izlər də bu mənada silinməz və əbədidir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Cəfərli Toğrul. Təsviri sənətimizin əzmkar və yenilməz müdafiəçisi. 13 dekabr 2017. “Kaspi” qəzeti, s.3.
2. Həbibbəyli İ.Ə. Azərbaycançılıq idealına sədaqət nümunəsi // AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Xəbərləri. Xüsusi buraxılış. 2013, s.16.
3. Qətiyyətin təntənəsi. Sənədli xronika. Bakı, 1995, s.438.

Vafa Yuzbaşıyeva

HEYDAR ALIYEV AND AZERBAIJAN ARTISTS

Summary: Even in the Soviet era, Heydar Aliyev paid special attention to strengthening the material and technical base of culture in Azerbaijan. So, many cultural centres and museums were built. Heydar Aliyev considered culture to be a great wealth of the people, he created conditions for the protection and propagation of cultural and spiritual values, and the creation of works with new aesthetic thinking.

The fact that Heydar Aliyev received art education at the time always strengthened his high creative determination and zeal to create in his activities. The attention and care shown to well-known artists of Azerbaijan, and their close friendships with creative people earned Heydar Aliyev deep respect and prestige among great artists.

Key words: Heydar Aliyev, Azerbaijani culture, fine art, drawing, painting

HEYDAR ALIYEV AND THE AZERBAIJANI MODEL OF MULTICULTURALISM

Key words: Heydar Aliyev, Azerbaijan, Ilham Aliyev, multiculturalism

The founder of the modern Azerbaijani state, the former president of our republic, the late Heydar Aliyev played an indispensable role in the development and progress of our country. Heydar Aliyev, one of the founders of Azerbaijanism, did an important job of preparing, promoting and disseminating the idea of Azerbaijanism. It goes without saying that Heydar Aliyev saw the multinational, multi-confessional population of Azerbaijan, as well as Azerbaijanis living abroad, in Azerbaijanism.

Heydar Aliyev and the Azerbaijani model of multiculturalism will serve as an example from time to time. It is known that multiculturalism has deep roots in Azerbaijan, and the role of Heydar Aliyev in this area should be emphasized. Experts note that the merits of Heydar Aliyev in the formation of the traditions of multiculturalism in our country and the creation of this model are multifaceted. Kamal Abdullayev, State Counselor for Interethnic, Multiculturalism and Religious Affairs, in one of his speeches stated that Heydar Aliyev chose a clear ideological goal for the future successful development of Azerbaijan. He emphasized that Heydar Aliyev, with his far-sighted and wise policy, developed the centuries-old tradition of Azerbaijani multiculturalism and raised it to a qualitatively new level: "The great leader clearly said this in his speech at the international religious conference "Peace and Tolerance", held in Istanbul in 1994."

Regarding multiculturalism in Azerbaijan, Heydar Aliyev said: "Citizens of Azerbaijan, regardless of their religious, racial, political or linguistic affiliation, all have the same rights, and their rights are protected by Azerbaijan. You can be sure that we will always be loyal to these goals and principles, and in the future we will not allow the citizens of Azerbaijan to come into conflict, regardless of their religious, linguistic or political affiliation."

The most important point in the state's protection of multicultural traditions in Azerbaijan is the reflection of this issue in legal documents, including the Constitution, at the initiative of national leader Heydar Aliyev. Thus, the principle of tolerance, which underlies the policy of multiculturalism, is enshrined in a number of articles of the Constitution. Therefore, Heydar Aliyev can be considered the political founder of Azerbaijani multiculturalism. The great leader Heydar Aliyev, first of all, demonstrated to the whole world that the political model of Heydar Aliyev is superior to other models, such as assimilation and isolation. "The multi-ethnic composition of the population of Azerbaijan is our wealth and advantage, we value it and will protect it", said the great leader, directing all his subsequent political activities to make this wealth eternal.

Under the leadership of the national leader Heydar Aliyev, President Ilham Aliyev is successfully developing the political direction in the field of protection and development of the multicultural traditions of the Azerbaijani people in our country. In the implementation of this policy, special importance is attached to cooperation with the UN, OSCE, Council of Europe, European Union, Organization of Islamic Cooperation and other influential international organizations. The Heydar Aliyev Foundation implements important projects related to the preservation and promotion of multicultural traditions of Azerbaijan. Special mention can be made of the projects "Expanding the role of women in intercultural dialogue", "The role of cultures in globalization", "Peaceful coexistence in a multicultural world", and "Azerbaijan - a place of tolerance" initiated by the president of the foundation, UNESCO and ISESCO goodwill ambassador Mehriban Aliyeva. ".

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

The State Counselor said that in modern times Azerbaijan is an example for the countries of the world, including for Western countries, known for their rich experience in this area, their policy of multiculturalism and their achievements in this area.

“Over these years, Azerbaijan has made a great contribution to the development of multiculturalism in the world,” President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev said.

It is clear that for centuries, representatives of all cultures, religions and ethnic groups lived as one family in peaceful conditions in Azerbaijan. President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev said: “I believe that this is one of our greatest assets. We are proud of this and hold various international events to promote the values of multiculturalism, peace, cooperation and mutual understanding.”

Let us emphasize that adherence to the ideas of multiculturalism, such as tolerance, has always been strong in Azerbaijan and remains the same today. Azerbaijanism and multiculturalism, which bring people closer together, unite people for the sake of peace, stability, kindness, and mutual respect, are very important values in Azerbaijan. The researchers note that after Heydar Aliyev returned to power in 1993, at the insistence of the people, he called on the people to “preserve our sovereignty and state independence forever, regardless of where he or she lives, today, every Azerbaijani is required to have unity of deeds and beliefs, unshakable solidarity around the holy rock of Azerbaijan.” In a word, the ideology of Azerbaijanism, laid down by the great leader Heydar Aliyev, is a general historical experience of the harmony of national life, the peaceful coexistence of confessions, the interaction and influence of all ethnic groups living in the country, their common destiny and the joint struggle for the integrity, development and prosperity of the future of independent Azerbaijan.

The formation and organization of Azerbaijanis around a single idea remains relevant in all congresses of world Azerbaijanis held in Baku, in events that serve to strengthen the relations of friendship, brotherhood and cooperation between Turkish states and societies, and in summit meetings of the heads of state of Turkic-speaking countries.

As our esteemed President İlham Aliyev stated at the III Congress of World Azerbaijanis, our commitment to national values is an expression of the will of the Azerbaijani people. This ideology, which was given to our independence by the national leader Heydar Aliyev, the savior of the people and the state of Azerbaijan and is of exceptional importance, is being developed today at the level of the most progressive and modern requirements. The strengthening of the Azerbaijani diaspora, which has expanded opportunities to influence not only the Turkic world, but also the processes taking place in the international world, its joint activities with friendly nations serve to strengthen our positions in the world. The number of our diaspora organizations is increasing as a result of the creation of the State Committee for Work with the Diaspora and the acceleration of organizational work as a result of ongoing activities. “I am very glad that our diaspora organizations are strengthening qualitatively, their activities are becoming more purposeful and effective,” Mr. İlham Aliyev said, highly appreciating the activities of our compatriots.

Actions with the participation of many people in different countries of the world in connection with the national holidays and significant days of the Azerbaijani people, January 20 and the Khojaly tragedies indicate that our diaspora organizations, which carry out coordination work between organizations, are recognized as political forces in the countries where they operate. Diaspora organizations, working together with our embassies, consulates and diplomatic missions, which are part and symbol of the Azerbaijani state in foreign countries, are actively involved in supporting and promoting the foreign policy of our country in the world. The diaspora organizations of Azerbaijan and Turkey, which are "one nation, two states", join forces and take a unified position in the discussion of political and economic issues.

The strengthening of our diaspora means that we are a great nation whose voice is heard from all continents of the world. Azerbaijan, which is getting stronger today, is our source of pride. Now we can proudly say that we have a large family living abroad, with numerous members actively promoting our national interests, traditions, history, truths, and development

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

concept. This family, which unites many thousands of our compatriots, has one homeland – Azerbaijan! Interest in the Azerbaijani language, which unites more than 50 million of our compatriots, is growing. Our national ideology and thinking, formed and improved by the great leader Heydar Aliyev, serves to strengthen the ideology of Azerbaijaniism. Acknowledging its irreplaceable role in the solidarity of the Turkic world, and the guarantor of the unity of Turkic-speaking peoples, Azerbaijan maintains and will protect its loyalty to its role in such an important mission as the main priorities of state policy. The formation of the national idea, the support of the purposefulness of the nation, being the basis of our economic success, is also the main factor for the unity and solidarity of our compatriots.

The transformation of Azerbaijan into an important place where international events are held is an expression of the strengthening of confidence in our country and its growing reputation on the world scale. This confidence in our country once again confirms that in our country, located at the junction of Europe and Asia, distinguished by its strategic importance, two strong forces are developing as double wings: Eastern foundation and Western influence. In recent years, the strengthening of Azerbaijan's position in the world community benefits from the commitment to the values that unite civilizations.

Of course, all these successes are the result of a policy based on a solid foundation. Honorable President Ilham Aliyev calls attention to the continuation of the ideas of the great leader Heydar Aliyev as a success of the purposeful policy, and emphasizes that every countryman has a share in the development path of our country: "As a result of the purposeful policy, today our diaspora organizations promote the truths of Azerbaijan in the countries where they operate, our national interests defense and contributes to the deepening of mutually beneficial relations of our republic with other states".

Experts who appreciate Heydar Aliyev as the founder of multiculturalism in Azerbaijan believe that the healthy environment created during his leadership sowed the seeds of stability, friendship and unity among religions, peoples and societies. Thanks to the same view of Heydar Aliyev on all peoples and religions, representatives of each nation living in our country live in peace and tranquility.

Literature:

1. Бакинский рабочий.-2018.- 16 мая.- С.4.
2. <http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2018/may/591803.htm>
3. http://www.anl.az/down/meqale/baki_xeber/2016/may/492398.htm